

Pääkirjoitus

” Mikä tämä sota on luonnon sydämessä? Miksi luonto kamppailee itsensä kanssa? Maa mittelee meren kanssa? Onko luonnossa koston voima? Ei yksi voima, vaan kaksi?”

Ilmastokatastrofin ja sukupuutto-oaallon nykyisyydessä nämä Terrence Malickin elokuvan *Veteen piirretty viiva* (The Thin Red Line, 1998) kysymykset tarkoittanevat jotain muuta kuin yksiviivaista luonnontilan samastamista sotatilaan. Malickin eksistentiaalistista kohtausta potevan sotilaan hortoilu Guadalcanalin metsissä ylittää jokseenkin nimettömään ja vaikeasti käsitteellistettävään maailmanhahmoon, vaikkapa nyt Schellingin, Bataillen tai nyky-Harawayn viitoittamaan suuntaan, jossa luonnon sisäinen kamppailu ei ole niinkään lajien tai yksilöiden välistä vaan niiden olemassaolon varsinaisen-outo edellytys.

*

Jos kylmän sodan symbolinen mittari oli Chicagon yliopiston ”tuomiopäivän kello”, ilmastokatastrofin osoitin on Mauna Loan tutkimusasema Havaijilla. Chicagon kello on kaksi minuuttia vaille keskiyön, mutta moinen sopimuksenvarainen minuuttiaika-taulu on pientä verrattuna Mauna Loan lahjomatto-muuteen. Toukokuun alussa tutkimusasema rekisteröi suurimmat hiilidioksidilukemat (415 ppm) ilmakehässä yli kolmeen miljoonaan vuoteen.

Tällä tapaa syvän ajan jänteet työnnyvät näkyviin. Länsilähtöinen edistyskertomus ei tahdo löytää niille sanoja. Tässä ja vain tässä mielessä historia on loppu, ja on aika alkaa uudisasuttaa tulevaisuuden raunioita.

*

Vuonna 2016 Bill McKibben ehdotti *The New Republic*ssa julkaistussa artikkelissaan ”A World at War” ”ilmastomuutosta vastaan käytävän sodan” ottamista varsin kirjaimellisesti. Viimeistään kolme vuotta sitten olisi hänen mukaansa tarvittu II maailmansodan kaltaisiin sotatalouksiin siirtymistä ilmastokatastrofin torjumiseksi.

McKibbenin skenaario uumoili totaalista ekologista mobilisaatiota jonkin nykyisenkaltaisen siviilisaation jatkamiseksi. Kysymys on erikseen, ovatko

parhaimmatkaan teknis-taloudelliset keinot tällä haavaa missään määrin riittäviä vaikkapa fossiilisista polttoaineista luopumiseen. Ja vaikka olisivatkin riittäviä, ovatko ne silti oikeita, vaikkapa sosiaalisesti ja eksistentiaalisesti kestäviä.

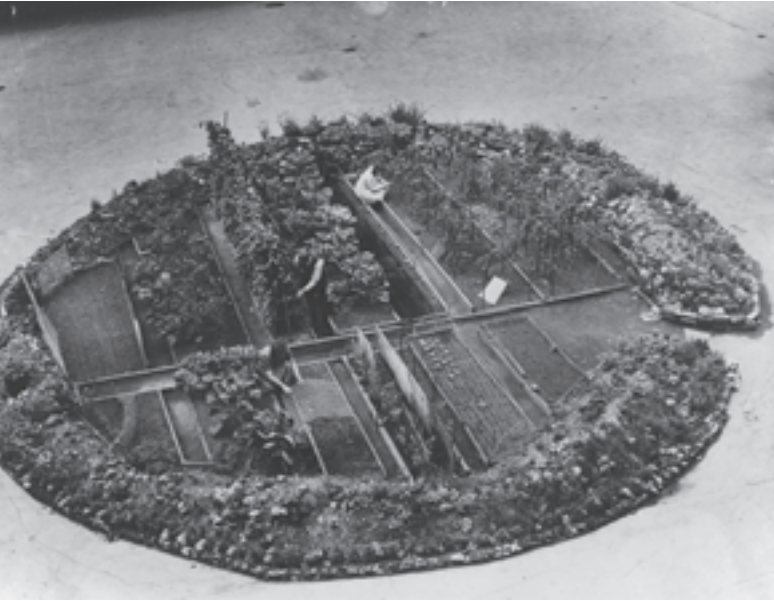
Tuntuu hivenen aikaiselta vaivautua näistä kysymyksistä nykytilanteessa, jossa korporativistisen mielikuvituksen parhaat voimat askaroivat Jäämeren radan ja Marsin valloituksen kaltaisissa kärkihankkeissa. Näille projekteille planetaarinen romahdussuunta aukeaa ennen kaikkea hyvänä bisnesmahdollisuutena: tehdään sulavista väylistä silkkiteitä, Maasta muutosta keskiluokkainen unelma.

*

Tyypillisesti sotaa kohti elehdintä unelmoi tason tai toisen, ellei peräti koko yhteiskunnan, puhdistamisesta suinpäisesti suistamalla väliaikaiseen kaaokseen. Siksi fasismin perustelevana eksistentiaalina on etsiä suvereenia (mieluiten yksi!), jonka puolesta kuolla. Suvereniteetti sinänsä on hallinnan absoluutti ja sellaisena sodan mestarimerkitsijä. Väliaikaisenakin se vetää tuhonnälkää ja kuolemankaipuuta puoleensa. Suvereeni voi sikäli olla mitä hyvänsä kansallisvaltiosta yksilöön, jumalasta eläimeen. Skaalalla tai kohteella on lopulta vähän merkitystä, magneettisuudella on. Kunpa joku voisi opettaa, miten luopua vähitellen kaikesta, jokin tai joku voisi kertoa, miten kuolla merkityksekkäästi. Ja koska kukaan ei lopulta osaa, suvereeni on aina epäiltävissä.

Suvereniteetti voi käyttää valtaansa vapautuneesti, koska sen ei tule tuntea materiaalis-energeettisiä kitkoja ja niiden seurauksia. Se on koskematon, toisinaan miltei pyhä. Koska sen ei tarvitse tietää keholisesta juuri mitään, se voi keskittyä vahvistamaan kulloisia mielihalujaan. Jos oikein kovasti tekee mieli Jäämeren rataa, on toki suorastaan eettinen yksilöoikeus pahastua, jos sellaista ei saa.

Valitettavaa kyllä suvereeni tunnustaa ja todistaa itsensä vain kamppailemalla loppuun saakka, maastovaihteella itsetuhoisasti, sillä vain ajallisen absoluutin virasta mitellessään suvereeni kykenee merkityksellistämään. Siksi on banaalin traagista, että suvereenin virka on itsessään työtön, ellei impotentti, *lieu-tenant*.

"Victory Garden" pommikuopassa Lontoossa toisen maailmansodan aikaan.

Siksi sotaa ei johda kukaan. Sen keskellä on tyhjyys. Ja tuolla tyhjyydellä on nälkä.

*

Konventionaaliseen sotimiseen rahat riittävät tuntevasti aina. Useimmat kansantaloudet on rakennettu turvaamaan ydintoimintonsa, joiden keskiössä on kyky osoittaa aseellinen suvereniteetti. Näin turvataan kulloisenkin territorion väkivaltamonopoli. Tämä perinteinen doktriini on ongelmissa, sillä tilanne on kaikkea muuta kuin konventionaalinen: ilmastokatastrofi on nekropoliittinen joukkotuhoase.

Joukkotuhoon edessä neuvotellaan 'negatiivisen universalismin' pimeässä luoteessa: kyllä, "ihmisinä" kenties ollaan samassa veneessä (yhdet kokassa, toiset perässä, kolmannet meressä), mutta vain koska tuo vene on lohduuttoman ulapalla ja muoviva. Ja vaikka se saataisiinkin hämmäntävin vaivojen lopulta rantaan, harva sellaista osaa korjata.

*

Joukkotuhoasevertausta mutkistaa, että kylmän sodan aikaiset peliteoreettiset ydinasestrategiat täytyy mallintaa uudelleen, kun vastakkain asettuvat neuvottelemattomat elämäntavat (globaalissa pohjoisessa) ja kurjuuden syveneminen (globaalissa etelässä). Liian-inhimillinen humanitaarinen politiikka ei yksin enää riitä: ihmisavusteisenakin ei-inhimillinen tuho on yksinkertaisesti liian välinpitämätön. Tätä "toista suve-

reniteettiä", ei-inhimillisen suorastaan ontologista välinpitämättömyyttä, vastaan inhimillinen suvereenius, tahto ja päätös ovat vallan voimattomia.

*

Olkoon siis kamppailu, jossa ihminen osana luontoa käy ei-inhimillisin voimin lähes kaikkea elävää ja elotonta vastaan. Rintamat ovat monet. Järkevän ilmastopolitiikan äänekäs vaatiminen on näistä yksi. Sosiaalisten ja psykologisten tottumusten muuttaminen arkipäiväisin keinoin ja elein varmasti toinen. Olisi kovin mukavaa, jos näiden rintamien avaaminen riittäisi.

Sillä jos aikaa (kenen aikaa, suhteessa mihin, toisiaan) todella on vähän, jos muutosvauhdin kiihtymistä on vaikea havaita ja moninaisuuksien menetyksen gravitaatio alkaa todella kuristaa, avautuu vielä kolmas, kahta paljon liejuisempi rintama. Kenties eko-eksistentiaalinen Somme. Sen ajava voima kummunee Malickin kysymysten kaltaisesta ratkeamattomasta ristiriidasta ei-inhimillisen suvereniteetin ytimissä.

Tällä partaalla: miten tuntee joka päivä uudelleen se, mikä on unohtettava joka päivä uudelleen?

*

Vastalääkkeitä tunnetaan heikosti. Kreikan hankalasti kääntyvä sana *metanoia* (μετάνοια) tulee riittävän lähelle, etenkin jos siitä kuoritaan kristillisiä merkityskerroksia. Mielenmuutos? Havahtuminen? Piste-josta-ole-paluuta?

Ei-inhimillisen suvereenin sisäisestä kamppailusta kumpuava *metanoia* saattaa riittää totaalisen ekologisen mobilisaation käynnistymiseen. Tai yksi sääli-mättömyyteen saakka totuudenrohkea ruotsalainen koululainen. Kukaan ei tiedä. Mutta jos näin ei tapahdu, valtatie on myrkynevä fossiilikapitalismi tai itsetuhoon kutsuva uusfasistinen suvereniteetti, ja jos arvata sopii, näiden yhdistelmä.

*

Kenties tässä tilanteessa suojelun arvoista on ensisijaisesti tuntemattoman, etenkin "tuntemattoman tuntemattoman" ja tieteelle kuvaamattoman, varjelu, oli se sitten "elollista" tai "elotonta". Näin jo siksi, että nykyisen sukupuuttoaalton uhanalaistamat – kirjaimellisesti – miljoona lajia vetävät laskoksissaan kukin, yhdessä ja erikseen, koeteltuja vastauksia siitä, miten pitää elää. Noiden vastausten kehittämiseen on kulunut vuosimiljoonia. Niistä tunnetaan rippu rahtua. Näin ollen sukupuuttoaalto on myös verraton epistemologinen katastrofi.

"Onko luonnossa koston voima?" Kysymyksen syöveriin sopii tuijottaa, mutta olisi juuri nyt oudon romanttista olettaa, että se katsoisi takaisin.